

พุทธศิลป์: จุดกำเนิด และคุณค่าในสังคมไทย*

BUDDHIST ARTS : ORIGINS AND VALUES IN THAI SOCIETY

พระอธิการสุรภาส ปภาโต, พระมหากฤษชัย กิตติธมโม

Phra Athikan Surapas Phapato, Phramaha Krittichai Kittithammo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6401104308@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

พุทธศิลป์เป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการปฏิบัติตามหลักธรรม โดยมุ่งเน้นความงามที่แฝงไว้ด้วยปรัชญาธรรมทางวัตถุ สร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา พุทธศิลป์มีคุณค่าในสังคมไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอพุทธศิลป์ใน 2 มิติ คือ จุดกำเนิดของพุทธศิลป์ และคุณค่าของพุทธศิลป์ในสังคมไทย พบว่า พุทธศิลป์มีจุดกำเนิดมาจากพุทธเจดีย์ 4 ประเภท อันเป็นมูลเหตุแห่งเจดีย์ทั้งหลาย เป็นสิ่งเคารพบูชาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างงานพุทธศิลป์ โดยเกิดจากความเคารพศรัทธาต่อพระพุทธเจ้า มิติของคุณค่านั้นพบว่า พุทธศิลป์มีคุณค่าในแง่ของ 1. คุณค่าทางจิตใจ พุทธศิลป์ล้วนแฝงไปด้วยคติธรรมและหลักคำสอน จึงมีคุณค่าในการเสริมสร้างจิตใจให้สงบร่มเย็น มีความสุข 2. คุณค่าทางเศรษฐกิจ เพราะพุทธศิลป์เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย 3. คุณค่าทางสังคม พุทธศิลป์เป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคีและความปรองดองของคนในสังคม 4. คุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณี พุทธศิลป์เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติไทย ซึ่งพุทธศิลป์ทั้ง 2 มิตินี้ ส่งผลต่อความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนไทย และให้ความรู้ทางด้านวิชาการต่าง ๆ อย่างหาค่ามิได้

คำสำคัญ: พุทธศาสนา; พุทธศิลป์; การอนุรักษ์; จุดกำเนิด; คุณค่า

Abstract

Buddhist art is the art related to Buddhism. It occurred to promote the spread of Buddhism and the practice of Dhamma principles, focusing on

*Received May 20, 2022; Revised September 12, 2023; Accepted September 16, 2023

beauty hidden in the philosophy of material things, built to offer as an offering to Buddha. Buddhist art has great value in Thai society. The objectives of this academic article was to present Buddhist art in two dimensions: The origin of Buddhist art. and the value of Buddhist art in Thai society. It was found that Buddhist art had its origins in 4 types of Buddhist stupas, which are the roots of all stupas. It is an object of worship for Buddhists. This can be said to be the beginning of the creation of Buddhist art. It arose from respect and faith in the Lord Buddha. The dimension of value was found that Buddhist art has value in terms of 1). spiritual value. All Buddhist arts are embedded with morality and teachings. Therefore, it has value in strengthening the mind to be calm, peaceful, and happy. 2). Economic value. Because Buddhist art is an important tourism product of Thailand. 3). Social value Buddhist arts are symbols of unity and harmony among people in society. 4) Cultural and traditional values. Buddhist arts are the important cultural heritage of the Thai nation. These two dimensions of Buddhist arts affected the faith of Thai Buddhists. and provided invaluable academic knowledge.

Keywords: Buddhism; Buddhist Arts; Conservation; Origin; Value

บทนำ

พุทธศิลป์เป็นงานศิลปะ ที่สร้างขึ้นมาเพื่อสนองตอบและรับใช้งานทางด้านพระพุทธศาสนา (ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ, 2559) โดยเฉพาะที่เป็นงานจิตรกรรม ได้แก่ ภาพเขียนฝาผนังโบสถ์ วิหารงานปฏิมกรรม ได้แก่ พระพุทธรูป และงานสถาปัตยกรรม ได้แก่ ศาสนสถานที่เป็นโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ สถูปเจดีย์ (โกสุม สายใจ, 2560) มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พุทธประวัติ พระธรรมคำสอน ส่งผลให้งานพุทธศิลป์เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย สะท้อนลักษณะนิสัย บุคลิกภาพของคน ไทยที่มีความสุภาพ อ่อนน้อม รักสงบ แจ่มใส สนุกสนาน เป็นสิ่งช่วยโน้มน้าวจิตใจของพุทธศาสนิกชน ให้เกิดความศรัทธา ประพฤติปฏิบัติตนในแนวทางที่ดั่งตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

การศึกษาพุทธศิลป์จะก่อให้เกิดความเข้าใจพื้นฐานสำคัญของสังคมไทย ที่มีรากมาจากพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นประเพณี วัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ แม้กระทั่งลักษณะนิสัยใจคอของคนไทยก็มีพื้นฐานมาจากคุณธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตามยังมีวัฒนธรรมอื่น เข้ามาปรากฏด้วย เช่น วัฒนธรรมอินเดีย วัฒนธรรมจีน

วัฒนธรรมตะวันตก และตะวันออกกลาง ในส่วนของวัฒนธรรมที่ได้รับจากพระพุทธศาสนา นั้นยังประกอบไปด้วยพระพุทธศาสนาแบบมหายาน เถรวาท พราหมณ์-ฮินดู นับตั้งแต่สมัย กรุงสุโขทัยเป็นต้นมา วัฒนธรรมไทยก็ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาเถรวาทมาโดยตลอด เมื่อได้สัมผัสกับงานพุทธศิลป์ดังกล่าวจะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ความประทับใจ และเห็นคุณค่า ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอีกสิ่งหนึ่งที่สามารถสร้างความมั่นคงของชาติ สร้าง อุดมการณ์ของชาติได้

จุดกำเนิดของพุทธศิลป์นั้น ถือได้ว่าเกิดขึ้นหลังจากพระพุทธองค์เสด็จ ดับขันธปรินิพพานแล้ว โดยเริ่ม จากการสร้างพระสฐูป เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและ เป็นที่สักการบูชาของพุทธบริษัทผู้มาจากทิศทั้งปวง จึงเกิดเป็น พระธาตุเจดีย์ ต่อมาเมื่อ พุทธบริษัทต้องการใกล้ชิดพระพุทธองค์โดยจาริกไปยังสังเวชนียสถานทั้ง 4 เพื่อน้อมรำลึก ถึงพระองค์จึงเกิดเป็น บริโศกเจดีย์ และเมื่อพุทธบริษัทอยู่ห่างไกลพระธาตุเจดีย์และ บริโศกเจดีย์ จะไปทำการสักการบูชาได้ยาก จึงสร้างเจดีย์สถานเป็นที่บูชาขึ้นบ้าง และ เขียนพระธรรมลงเป็นตัวอักษร ประดิษฐานไว้เป็นที่บูชา จึงเกิดเป็น ธรรมเจดีย์ ต่อมาได้ สร้างเจดีย์ (สิ่งเคารพบูชา) อื่นๆขึ้นมีเจตนาคือต่อ พระพุทธเจ้า อันได้แก่ พระพุทธรูป เป็นต้น จึงเกิดเป็น อุเทสิกเจดีย์ ซึ่งสิ่งเคารพบูชาทั้ง 4 รวมเรียกว่า พุทธเจดีย์ (เทพพร มังธานี, 2565) อันเป็นมูลเหตุแห่งเจดีย์

จุดกำเนิดของงานพุทธศิลป์

จุดกำเนิดของงานพุทธศิลป์ เชื่อว่ามีจุดกำเนิดมาแล้วตั้งแต่สมัยพุทธกาล อย่าง น้อยก็การสร้างสฐูป ที่น่าจะมีการก่อสร้างมาแล้ว อาทิ ในมหาปรินิพพานสูตร ได้กล่าวว่า พระอานนทเถระได้ทูลถามพระพุทธเจ้าก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพานว่า จะให้จัดการพระ สรีระคารของพระองค์อย่างไร พระพุทธองค์ทรงตรัสว่าให้จัดการดังเช่นพระศพของพระ มหาจักรพรรดิ โดยทั่วไป คือให้ประชุมเพลิงและบรรจุ (เถ้าธุลี) พระอังคารไว้ในพระสฐูป ที่ตั้ง ณ ทางแพร่ง หรือทางหลักของการสัญจรไปมา (ที.ม. (ไทย) 10/152-162/126-136.) ส่วนในพาหิยสูตร ได้กล่าวว่า ท่านพาหิยะทวารจิริยะกุลบุตร ได้ถูกแม่โคลูกอ่อนขวิดเสียชีวิต พระพุทธเจ้ากลับจากเสด็จบิณฑบาตในพระนครสาวัตถี ได้ตรัสให้ภิกษุทั้งหลายช่วยกันจับ สรีระของท่านยกขึ้นวางบนเตียง แล้วนำไปเผา แล้วให้ทำสฐูปไว้ (ช.อุ. (ไทย) 25/10/183-187)

ภาพที่ 1 สถูปเจดีย์ (บัวเงิน, 2560)

ดังนั้น พุทธศิลป์ น่าจะสร้างขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีวิวัฒนาการของงานพุทธศิลป์ขับเคลื่อนแพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว มีทั้งความงดงาม มีสุนทรีย์ สื่อความหมาย ช่วยถ่ายทอดหลักจริยศาสตร์ได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสื่อธรรมะที่สำคัญที่ใช้สอนจริยธรรมให้กับผู้คนได้ดี พุทธศิลปะมีส่วนสำคัญในการช่วยสืบสานพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น มาได้จนถึงในปัจจุบัน

คุณค่าของพุทธศิลป์ในสังคมไทย

เนื่องจากงานพุทธศิลป์เป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด ทำให้มีวิวัฒนาการและการขับเคลื่อนไปอย่างรวดเร็ว นอกจากจะมีคุณค่า ในด้านความสวยงามของรูปแบบและคุณค่าด้านเนื้อหาเรื่องราวซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสื่อธรรมะที่สำคัญที่ใช้สอนคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้คนได้เป็นอย่างดี ก็ยังมีคุณค่าในด้านอื่นอีก ได้แก่

1. คุณค่าทางจิตใจ งานพุทธศิลป์ก่อให้เกิดผลอันเป็นคุณค่าทางจิตใจ ให้เกิดความสุขเบิกบาน มีความสุขสงบ โปร่งเบา รมเย็นในจิตใจ งานพุทธศิลปะหลายชิ้นล้วนแล้วถ่ายทอดความจริงเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม หลักศีลธรรมความดีงามเสริมสร้างเพื่อสื่อให้ผู้สัมผัสได้เข้าถึงสัจธรรมแห่งชีวิต ไม่ว่าจะเป็นกฎของธรรมชาติ ความไม่เที่ยง การพลัดพราก ที่มนุษย์ทุกคนต้องประสบ แม้กระนั้น พุทธศิลป์ยังถ่ายทอดความเมตตากรุณา ปลอดภัยให้ผู้ทุกข์คลายเบาบางลง แม้กาลเวลาจะไม่ทำให้พุทธศิลป์คลายมนต์ขลังลงได้อาติ พระพุทธชินราช แม้ผ่านกาลเวลามานานแล้ว แต่ความงดงามยังฉาย

แสงความเมตตากรุณาไม่เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังพบว่า พระพุทธรูปเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นที่พักของประชาชนพุทธศาสนิกชน ทั้งในแง่ของรูปเคารพแทนพระศาสดา การได้ทักสมาทำให้ระลึกถึงองค์คุณของพระบรมศาสดาผ่านพุทธลักษณะ คือ พระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ อีกนัยหนึ่งคติการบนบานของรากเหง้าเดิมที่ผู้คนแถบเอเชียอาคเนย์นับถือผีบรรพบุรุษ นิยมการอ่อนวอนสิ่งลี้ลับ ส่งผลมายังพระพุทธศาสนาในแบบผสมผสาน กล่าวคือเปลี่ยนจากวิงวอน บนบานผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก็เปลี่ยนเป็นการขอพรจากพระพุทธรูปมาแทนคติเดิม (สมบุญ ณ คำตี่, 2549)

ภาพที่ 1 พระพุทธชินราช (วิกิพีเดีย, 2559)

2. คุณค่าทางเศรษฐกิจ พุทธศิลป์ที่ทรงคุณค่าและอิทธิพลต่อประชาชน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจรายได้ของชุมชนโดยรอบที่พระพุทธรูปสำคัญประดิษฐานอยู่จะเกิดจากการท่องเที่ยว ส่งผลถึงการจ้างงาน การพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น พระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ซึ่งมีการจัดงานบูชารอยพระพุทธบาท และตก

บาตรดอกเข้าพรรษา อันเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวหลวงพ่โต หรือข้าปองก วัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก็เกิดมีการท่องเที่ยวพุทธศิลป์ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศมาท่องเที่ยวเพื่อกราบไหว้สักการบูชาขอพร "หลวงพ่โต" หรือ"ข้าปองก" เพื่อประสบผลสำเร็จตามที่ปรารถนาในด้านประกอบธุรกิจการค้าขาย การทำงาน และดำรงชีวิตประสบแต่ความสำเร็จ ปลอดภัย ซึ่งถือว่าเป็นการท่องเที่ยวทางพุทธศิลป์และวัฒนธรรม โดยพระพุทธรูป หรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้รวมเอาผู้คนจากทั่วสารทิศมารวมตัวกัน ทำให้การท่องเที่ยวในชุมชนมีการไหลเวียนทางเศรษฐกิจ และงานที่รองรับกับค่านิยม ได้แก่ ดอกไม้บูชาพระ พระเครื่อง พวงมาลัย ถ้วยรูป เสื้อผ้า สิ้นค้าท้องถิ่น เป็นต้น (วิชาญ เลี้ยวเส็ง, 2544)

ภาพที่ 3 งานดับบาตรดอกเข้าพรรษา สระบุรี (Travel Kapok, 2019)

พุทธศิลป์ นับเป็นงานศิลปกรรมที่สร้างขึ้นมาเพื่อสนองตอบและรับใช้งานทางด้านพระพุทธศาสนา แต่ก็มีศิลปะจำนวนมากน้อยที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อพุทธพาณิชย์และการท่องเที่ยว อาศัยความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชน โดยใช้วัตถุหรือสัญลักษณ์ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาหรือพระรัตนตรัย มาเป็นเครื่องมือสร้างรายได้ แสวงหาผลประโยชน์ในทางพาณิชย์และธุรกิจท่องเที่ยว กล่าวคือ เป็นการใช้จ่ายเงินเพื่อแสดงออกซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนิกชนกับพุทธศาสนา ที่บ่งบอกถึงความใกล้ชิด และลักษณะความสัมพันธ์ที่มีร่วมกันผ่านพิธีกรรมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การเข้าบูชาพระเครื่อง พระบูชา การทำบุญพระพุทธรูปปางประจำวันเกิด การสักการะพระพุทธรูปด้วยดอกไม้ ธูป เทียน ทอง ที่ทางวัดจัดบริการไว้ให้ การพำนัชมพระพุทธรูป เป็นต้น คำสอน

ของพระพุทธศาสนาสอนให้คนลด ละ เลิก กิเลสทุกชนิด สอนให้ใช้สติและปัญญาในการแก้ปัญหา รวมถึงสอนให้มีใจที่เป็นกุศล หมั่นทำบุญทำทาน แต่ก็มีคนจำนวนไม่น้อยใช้พลังศรัทธาความเคารพนับถือตรงนี้มาหาประโยชน์ใส่ตนเอง การปันราคาของเหรียญหรือพระเครื่องราง หรือการสร้างพระพุทธรูปปางแปลกๆ นับเป็นกิจกรรมเพื่อเรียกคนมาทำบุญและบริจาคเงินเข้าวัดทั้งสิ้นแนวปฏิบัติเหล่านี้ถือว่าเป็นพุทธพาณิชย์ และเป็นกิจกรรมที่พึงได้รับความรังเกียจจากสังคมชาวพุทธเป็นอย่างยิ่ง

3. คุณค่าทางสังคม พระพุทธรูปสำคัญในประเทศไทยหลายองค์ เป็นศูนย์รวมใจของพุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นนั้น และเป็นของคู่บ้านคู่เมืองมาแต่โบราณ อีกทั้งยังเป็นตัวแทนของคุณงามความดีสูงสุด ที่ผู้คนกราบไหว้บูชา โดยมีคติที่ซ่อนอยู่ภายในองค์พระพุทธรูปภูมิมา คือหลักพุทธธรรมที่เป็นแก่นแท้ อันเป็นเครื่องร้อยเรียงชุมชนและสังคมให้มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจกัน ยึดโยงไปถึงวิถีชุมชน (อดุลย์ หลานวงศ์ และคณะ, 2563) อันมีอาชีพเกษตรกรรมที่มีมาช้านานก็ถูกผนวกด้วยบุญกิริยาวัตถุทางพระพุทธศาสนา จนกลายเป็นประเพณีที่เรียกว่า ฮีต 12 (สำนักวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549)

ดังนั้น การสร้างพระพุทธรูปจึงสะท้อนให้เห็นถึงพลังในการหล่อหลอมรวมจิตใจของชุมชนและสังคม พระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์ของความศรัทธา ความสามัคคี และความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้คน การสร้างพระพุทธรูปจึงเปรียบเสมือนการรวมพลังของชุมชนเพื่อร่วมกันสร้างสิ่งที่ยิ่งใหญ่และสวยงาม สิ่งนี้จะก่อให้เกิดความร่วมมือ และการทำงานร่วมกันของผู้คน (พระครูสารภีทริกิจ (พานิช จิตสารโธ, 2561)

ภาพที่ 4 ฮีตสิบสองคองสิบสี่ (ISAN INSIGHT, 2018)

4. คุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณี พื้นฐานสำคัญของสังคมไทยมีรากมาจากพระพุทธศาสนา พุทธศิลป์จึงทำหน้าที่คล้ายขนบธรรมเนียมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทย ตัวอย่างเช่น ประเพณีชักพระ เป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวใต้ ซึ่งเป็นประเพณีทำบุญในวันออกพรรษา ซึ่งตรงกับ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งเชื่อกันว่า เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้า เสด็จไปจำพรรษา ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อโปรดพระมารดา เมื่อครบพรรษาจึงเสด็จมายังโลกมนุษย์ พุทธศาสนิกชนจึงมารอรับเสด็จแล้วอัญเชิญพระพุทธเจ้า ขึ้นประทับบน บุษบกแล้วแห่ไปรอบเมือง

ภาพที่ 5 ประเพณีชักพระ (สมศักดิ์ ทุ่งงาม, 2558)

งานประเพณีตักบาตรข้าวต้มลูกโยน ณ วัดพระพุทธฉาย เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานานจัดขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี กิจกรรมภายในงานมีการจำลองเหตุการณ์เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และการแสดงรำวงสระบุรีภายในบริเวณวัดพระพุทธฉาย

ภาพที่ 6 มหัทศจรยข้าวต้มลูกโยน (ธรรมะไทย, 2562)

สรุป

พุทธศิลป์เป็นงานศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อสนองตอบและรับใช้งานทางด้านพระพุทธศาสนา ทำหน้าที่ช่วยโน้มน้าวจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้เกิดความศรัทธา ประพฤติปฏิบัติตนในแนวทางที่ตรงตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา พุทธศิลป์มีบทบาทสำคัญต่อสังคมไทย การศึกษาพุทธศิลป์จะช่วยให้เข้าใจพื้นฐานสำคัญของสังคมไทยมากขึ้น เมื่อได้สัมผัสกับงานพุทธศิลป์ดังกล่าว จะกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ความประทับใจ และเห็นคุณค่า ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความมั่นคงของชาติ สร้างอุดมการณ์ของชาติได้

จุดกำเนิดของงานพุทธศิลป์เชื่อว่ามีจุดกำเนิดมาแล้วตั้งแต่สมัยพุทธกาล อย่างน้อยก็การสร้างสรีระ เช่นในมหาปริณิพพานสูตร พระพุทธองค์ทรงตรัสให้จัดการศพของพระองค์ดังเช่นพระศพของพระมหาจักรพรรดิ โดยทั่วไป คือให้ประชุมเพลิงและบรรจุเข้าอู่และพระอังคารไว้ในพระสรีระ ที่ตั้ง ณ ทางแพร่ง หรือทางหลักของการสัญจรไปมา

คุณค่าของพุทธศิลป์ในสังคมไทย นอกจากจะมีคุณค่า ในด้านความสวยงาม ก็ยังมีคุณค่าในด้านอื่นอีก ได้แก่

1. คุณค่าทางจิตใจ งานพุทธศิลป์ก่อให้เกิดผลอันเป็นคุณค่าทางจิตใจ พระพุทธรูปเป็นศูนย์รวมจิตใจ และเป็นที่พักพิง ของประชาชนพุทธศาสนิกชน ทั้งในแง่ของรูปเคารพและทำให้ระลึกถึงองค์คุณของพระบรมศาสดาผ่านพุทธลักษณะ คือ พระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ

2. คุณค่าทางเศรษฐกิจ พระพุทธรูปสำคัญประดิษฐานอยู่จะเกิดจากการท่องเที่ยว ส่งผลถึงการจ้างงาน การพัฒนาชุมชนและสังคม ส่งผลให้นักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศมาท่องเที่ยวเพื่อกราบไหว้สักการบูชาขอพร

3. คุณค่าทางสังคม พระพุทธรูปสำคัญในประเทศไทยหลายองค์ เป็นศูนย์รวมใจของพุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นนั้น เป็นของคู่บ้านคู่เมืองมาแต่โบราณ อีกทั้งยังเป็นตัวแทนของคุณความดีสูงสุดที่ผู้คนกราบไหว้บูชา การสร้างพระพุทธรูปเป็นสื่อสะท้อนถึงการหล่อหลอมรวมจิตใจของชุมชนและสังคม เป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งในการให้ชุมชนและสังคมเกิดความสมัครสมานสามัคคี มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

4. คุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณี พุทธศิลป์ทำหน้าที่คล้ายขนบธรรมเนียมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทย ตัวอย่างเช่น ประเพณีชักพระเป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวนครศรีธรรมราช งานประเพณีตักบาตรข้าวต้มลูกโยน อันเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน

เอกสารอ้างอิง

- เทพพร มั่งธานี. (2565). เจดียตามคติทางพระพุทธศาสนา : ความหมายและแนวคิด
พื้นฐานทางประติมานวิทยา. *วารสารปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*,
7(1), 93-115.
- โกสุม สายใจ. (2560). พุทธศิลป์กับการจัดการความรู้. *วารสารมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 3(1), 1-10.
- ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ. (2559). พุทธศิลป์: ถิ่นไทยศิลปกรรมเพื่อพุทธศาสนา. *วารสาร
พุทธอาเซียนศึกษา*, 1(2), 59-74.
- ธรรมะไทย. (2562). ประเพณีตักบาตรเทโวโรหณะ มหัศจรรย์ข้าวต้มลูกโยน จังหวัด
สระบุรี. สืบค้น 12 กันยายน 2566, จาก <https://shorturl.asia/SNIkT>
- บัวเงิน. (2560). คอสมันน์ รู้ไปไม่ว่า : สดุดีเจดีย์. สืบค้น 12 กันยายน 2566, จาก
https://www.khaosod.co.th/lifestyle/news_216090
- พระครูสารภีทริกกิจ (พานิช จิตสาโร). (2561). *ศึกษาคติการสร้างพระพุทธรูปขนาดใหญ่
ในสังคมไทย : กรณีศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย. (2559). *พระพุทธชินราช*. สืบค้น 12 กันยายน 2566, จาก
<https://shorturl.asia/Dl4Qa>
- วิชาญ เลี้ยวเส็ง. (2544). *พุทธศิลป์กับการท่องเที่ยว : ศึกษาบทบาทของวัดในการอนุรักษ์
พุทธศิลป์เพื่อการท่องเที่ยว* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนา
เปรียบเทียบ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมบูรณ์ คำดี. (2549). *การศึกษาปรัชญาในงานพุทธศิลป์เพื่อแนวทางการออกแบบตกแต่ง
ในพิพิธภัณฑ์พุทธศิลป์* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการออกแบบ
ภายใน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมศักดิ์ หุ่นงาม. (2558). *ประเพณีชักพระที่เปลี่ยนไป*. สืบค้น 12 กันยายน 2566, จาก
<https://shorturl.asia/L9Dj3>
- สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2549). *สังคมและวัฒนธรรมอีสาน*. ขอนแก่น:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- อดุลย์ หลานวงศ์ และคณะ. (2563). พุทธศิลป์: คุณค่าและอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสาร Journal of Buddhist Education and Research*, 6(2), 265-272.
- ISAN INSIGHT. (2018). *Heat twelve kong ten four in the 1st floor painting Phra Mahathat Kaen Nakhon Nong Waeng Temple, Phra Aram Luang Khon Kaen*. Retrieved September 12, 2023, from <https://shorturl.asia/iuMbr>
- Travel Kapook. (2019). *Flower alms giving ceremony for Buddhist Lent, Saraburi 2019, worship Buddha's footprint with beautiful flowers*. Retrieved September 12, 2023, from <https://shorturl.asia/pEKaT>